

Ks. ARKADIUSZ WUWER
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Teologiczny
ORCID: 0000-0001-9741-4522

RADY SPOŁECZNE BISKUPÓW KATOWICKICH (1982–2023)

SOCIAL COUNCILS OF THE BISHOPS OF KATOWICE (1982–2023)

ABSTRACT:

Artykuł przedstawia działalność Rad Społecznych biskupów katowickich Herberta Bednorza (1967–1985), Damiana Zimonia (1985–2011) oraz Wiktora Skworca (2011–2023).

Od elementów teologii laikatu i apostołstwa świeckich przechodzi się do zarysowania historii tych gremiów konsultacyjnych, ich składu, sposobów funkcjonowania, przebiegu prac oraz ważniejszych dokumentów.

Struktura historyczno-dokumentacyjna i teologiczno-pastoralna opracowania stanowi inspirację do doskonalenia form zaangażowania i współpracy duchownych i świeckich na rzecz wypełniania misji społecznej Kościoła.

The purpose of the study is to synthetically present the activities of the Social Councils of the Bishops of Katowice Herbert Bednorz (1967–1985), Damian Zimonia (1985–2011) and Wiktor Skwoc (2011–2023).

The functioning of these councils will be placed against the theology of the laity and the apostolate of the laity, the historical background of the Council's activities will be outlined, and their composition, mode of functioning, course of work and significant documents will be presented.

This structure is dictated by both historical-documentary and theological-pastoral considerations so that in learning about what has been accomplished, inspiration can be found to improve the forms of commitment and future cooperation of clergy and laity for the common good.

„Chrześcijanie mają obowiązek włączyć się czynnie w budowanie dobra wspólnego i obronę godności życia, czerpiąc natchnienie z nauki społecznej Kościoła i działając w różnych formach”¹ – potwierdza i przypomina Kościół synodalny. Jedną z form wypełnienia tego obowiązku zaangażowania społecznego są rady społeczne powoływane przez osoby i instytucje zarówno kościelne, jak i cywilne. W przestrzeni publicznej naszego kraju funkcjonują zarówno rady społeczne

¹ XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Kościół synodalny w misji. Sprawozdanie podsumowujące pierwszą sesję 4–29 października 2023*, pkt. 4g; – <https://www.synod.va/content/dam/synod/assembly/synthesis/polish/POL-Synthesis-Report.pdf> [dostęp: 12.11.2023].

Episkopatu² i niektórych biskupów³, jak i Prezydenta RP, Rzecznika Praw Obywatelskich czy też wojewodów⁴. W obydwu tych nurtach życia społecznego gremia te mają kompetencje sprecyzowane w różnym stopniu, jednak podobny jest ich charakter doradczy i konsultacyjny, przejawiający się we wnioskach o profilu analitycznym, diagnostycznym i prognostycznym. Ich historia i zadania zostały po części opisane w literaturze naukowej, jednak wiele z aspektów ich działania pozostaje ciągle do zbadania, co jest zadaniem niełatwym ze względu na dynamikę życia społecznego, oddziałującą na tematy podejmowane przez te gremia, częściowy brak jawności obrad oraz fragmentarycznie zachowaną dokumentację⁵.

Niniejsze opracowanie ma na celu syntetyczne zaprezentowanie działalności Rad Społecznych biskupów katowickich Herberta Bednorza (1967–1985), Damiana Zimonia (1985–2011) oraz Wiktora Skworca (2011–2023). Funkcjonowanie tych gremiów zostanie przedstawione na tle teologii laikatu i apostołstwa świeckich, zarysowane zostanie tło historyczne działalności rad oraz przedstawiony ich skład, sposób funkcjonowania, przebieg prac i ważniejsze dokumenty. Taka struktura podyktowana jest zarówno względami historyczno-dokumentacyjnymi,

² Rada ds. Społecznych Konferencji Episkopatu Polski „pogłębia społeczną doktrynę Kościoła i stara się ją rozpowszechnić w życiu ludzi i wspólnot. Zachęca i inspirowa do działania zgodnego z etycznymi zasadami społecznymi objawionymi chrześcijanom przez Ewangelię. Rada zbiera i ocenia informacje dotyczące życia społecznego w Polsce. W stosownych okazjach, w czasie posiedzeń plenarnych, dzieli się wnioskami. Zajmuje się także przygotowaniem dokumentów społecznych KEP. Rada utrzymuje stałe kontakty z biskupami odpowiedzialnymi za sprawy społeczne w europejskich konferencjach biskupów” – „Rada ds. Społecznych”, KEP, <https://episkopat.pl/doc/164185.Rada-ds-Spolecznych> (dostęp: 15.06.2023). Do jej grona należy pięciu biskupów oraz sześciu konsultorów: dwóch prezbiterów oraz czterech świeckich. W składzie rady działa Zespół „Laudato si”, któremu przewodniczy biskup, sekretarzem jest duchowny, a konsultorami jest osiem osób: dwóch prezbiterów, dwie kobiety i czterech mężczyzn.

³ Najprężniej rady społeczne działają w diecezjach: katowickiej, łódzkiej (od 2013), poznańskiej (od 2002), szczecińsko-kamięńskiej (od 1998), płockiej (od 2007), wrocławskiej (od 2014), legnickiej (od 1995).

⁴ Przy Prezydencie Rzeczypospolitej Polskiej Rada do spraw Społecznych funkcjonuje od maja 2021 roku. Została powołana jako gremium konsultacyjno-doradcze w ramach Narodowej Rady Rozwoju. Do jej zadań należą: analizowanie aktualnej sytuacji w zakresie polityki społecznej i spraw społecznych, prowadzenie debaty strategicznej i dialogu w tym obszarze oraz opracowywanie propozycji konkretnych rozwiązań prawno-instytucjonalnych i monitorowanie ich realizacji. Rada przygotowuje także opinie i ekspertyzy dla Prezydenta RP, opracowuje założenia i projekty inicjatyw legislacyjnych oraz wspiera działania głowy państwa związane z realizacją jej inicjatyw. Zob. A. Kołomycew, *Rady społeczne jako instrument rozliczalności społecznej na poziomie lokalnym?*, „Studia Politologiczne” 66 (2022), nr 66, s. 160-185.

⁵ Zob. np. S. Siwek, *Prymasowska Rada Społeczna ks. kard. Józefa Glempa, Prymasa Polski 1981-1990. Przebieg prac, dokumenty z lat 1981–1990*, Warszawa–Ząbki 2016 (Biblioteka Tygodnika Rolników „Obserwator” 6); A. Friszke, *Porozumienie – mimo wszystko. Prymasowska Rada Społeczna w stanie wojennym*, „Więź” 11 (2004), https://www.labo-old.wiez.pl/teksty.php?porozumienie_mimo_wszystko_prymasowska_rada_spolec&p=1 (dostęp: 15.06.2023); C. Strzeszewski, J. Piwowarczyk, *Rada Społeczna przy Prymasie Polski 1932–1939*, „Chrześcijańskie w Świecie” 85,1 (1980), s. 48-57; A. Siwiec, *Agrarna myśl społeczna w pracach Rady Społecznej przy Prymasie Polski*, „Roczniki Nauk Społecznych” 16-17,1 (1988–1989), s. 117-191; A. Gabryel, *Rada społeczna przy Prymasie Polski, ks. kard. Auguste Hlondzie 1932-1939*, praca seminaryjna, Wydział Filozofii Chrześcijańskiej KUL, Lublin 1964.

jak też teologiczno-pastoralnymi, aby w poznaniu tego, co dokonane, można było znaleźć inspirację do doskonalenia form zaangażowania i przyszłej współpracy duchownych i świeckich na rzecz dobra wspólnego.

Kontekst

Wszyscy członkowie Kościoła pierwotnego czuli się odpowiedzialni za głoszenie Ewangelii (zob. Dz 11,20; 18,24-28), czego wyrazem jest instytucja świeckich apostołów i nauczycieli (zob. *Didache* 11, 3-13, 2⁶). Świadczenie o udziale świeckich w zarządzaniu Kościołem daje św. Cyprian z Kartaginy (ok. 200/210–258), który sprawując urząd biskupa, niczego nie postanawiał bez zapytanie o zdanie ludu. Po edykcie mediolańskim, kiedy na skutek uprzywilejowanej pozycji chrześcijaństwa zaczęła wzrastać liczba przystępujących do Kościoła nie zawsze z pobudek nadprzyrodzonych, uwidoczniły się: brak odpowiedzialności za losy Kościoła, niewiedza religijna oraz słabnąca gorliwość. Odtąd laikat uważany był za niższą, mniej wykształconą, nierzadko pogardzaną klasę w Kościele (*profanum vulgus*).

W średniowieczu, kiedy pod wpływem feudalizmu Kościół upodobił się w swej strukturze administracyjnej do ustroju państw, rola świeckich ograniczała się do słuchania. W okresie reformacji pogłębił się stan bierności świeckich w Kościele i ich wyobcowanie z życia kościelnego. Niemniej przejęli oni niektóre funkcje apostołskie: zaczęto propagować bractwa nauki chrześcijańskiej (np. Arcybractwo Nauki Chrześcijańskiej), a niektóre zakony (jezuici, pijarzy) przygotowywały świeckich do zadań apostołskich (np. Sodaliczka Mariańska).

Poszukiwanie środków zaradczych na postępującą po rewolucji francuskiej (1789) laicyzację życia zrodziło myśl o potrzebie uaktywnienia świeckich członków Kościoła. Jednym z pierwszych, którzy poszukiwali konkretnych form apostołstwa świeckich, był św. Wincenty Pallotti (1795–1850). Myśl tę, chociaż powoli i początkowo bez entuzjazmu, podjęli także papieże. Jeszcze Grzegorz XVI (1831–1846) w encyklice *Commissum Divinitus* (1835) wyraźnie odróżnił uprawnienia duchowieństwa, którego zadaniem jest przewodniczyć i rozkazywać, od uprawnień świeckich, którzy zobowiązani są do słuchania i posłuszeństwa⁷.

⁶ „Wybierzcie sobie przez głosowanie opiekunów i sługi godnych Pana, mężczyzn łagodnych, niekochających pieniędzy, wiarygodnych i wypróbowanych, ponieważ dla was oni służą także sami służbą proroków i nauczycieli. Nie pogardzajcie zatem nimi, gdyż są oni uczynieni dla was [równie] cennymi wraz z prorokami i nauczycielami”. *Διδαχή Κυρίου διὰ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων τοῖς ἔθνεσιν*, XV 1-2, [tłum. K. Mańka, *Διδαχή Didache*, 2014, https://luteranie.konfesyjni.pl/images/Czytelnia/Didache_2014_06_30.pdf [dostęp: 12.09.2023].

⁷ Wypowiedź tę wzmacnia odwołaniem do autorytetu cesarza Bazylego I Macedończyka (867–886), który podczas VIII soboru (IV Soboru Konstantynopolitańskiego, listopad 879–marzec 880) powiedział: „Cóż więcej mogę powiedzieć o was, świeckich? Nie mam nic więcej do powiedzenia poza tym, że nie wolno wam mówić o sprawach kościelnych. Obowiązkiem patriarchów, papieży i kapłanów, którym powierzono obowiązek rządzenia, jest badanie i studiowanie spraw. Mają oni władzę związywania i rozwiązywania oraz uświęcania. To oni mają klucze

Pewien przełom nastąpił podczas pontyfikatu św. Piusa IX (1846–1878), który zachęcał do podejmowania inicjatyw mających na celu zjednoczenie wiernych w obronie wiary. Z jego błogosławieństwem i wsparciem w roku 1867 powstało Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, zrzeszające młodych ludzi, którzy chcieli przeciwstawić się duchowi czasu i oddali się na służbę Stolicy Apostolskiej. Ich program wyrażało hasło: „modlitwa – działanie – ofiara”. Siedem lat później, w 1874 roku, powstała Opera dei Congressi, której zadaniem były zwalczanie liberalizmu i obrona praw Kościoła⁸. Wraz z pontyfikatem Leona XIII (1878–1903) zaangażowanie świeckich zaczęło się wprawdzie jawić jako pomocnicze w zadaniach hierarchii, zwłaszcza przeciwko niereligijnym tendencjom drugiej połowy XIX wieku, jednak nadal utrzymywała się spora doza nieufności co do włączania świeckich w apostolską działalność Kościoła. Aż do lat 60. XX wieku dokumenty i wypowiedzi papieskie ograniczają zadania świeckich do aktywności w dwóch dziedzinach: misyjnej i powołaniowej.

Potrzebę zaangażowania się wszystkich wiernych w spełnianiu przez Kościół misji zbawczej w określonych warunkach społecznych, politycznych, gospodarczych i kulturalnych akcentował w encyklikach *Mater et Magistra* (1961) i *Pacem in terris* (1963) św. Jan XXIII (1958–1963). Zabiegał o utworzenie specjalnych szkół, które by przygotowywały świeckich do pełnienia apostołstwa. 5 lipca 1960 roku motu proprio *Superno Dei* powołał Przygotowawczą Komisję Apostolatu Wiernych, której zadaniem było przygotowanie materiałów do dyskusji nad problemem roli świeckich na Soborze Watykańskim II. Eklezjologia Soboru Watykańskiego II pogłębiła poczucie przynależności do Kościoła i godność wiernych świeckich, sprzyjała ich współpracy z biskupami, kapłanami i zakonnikami. Nauczanie Soboru przyniosło też zmianę mentalności, a tym samym konkretne postawy w odniesieniu do roli świeckich w rzeczywistości kościelnej, do ich udziału w misji samego Kościoła, do ich odpowiedzialności w świecie.

Doktryna o chrześcijańskim laikacie znajduje się w kilku dokumentach Soboru Watykańskiego II. Nie tylko w Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (1965), lecz także w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, w dekrecie o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes* oraz w konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. Są w nich zawarte zarówno ogólne kierunki poszukiwania odpowiedzi na nieustanną konfrontację między prawdą objawioną a warunkami ziemskiej rzeczywistości, jak i nowe perspektywy teologiczne odnoszące się do Kościoła lokalnego, kolegialności biskupów i praw konstytuujących Kościół jako Lud Boży. Rolę świeckich docenił papież św. Paweł VI, powołując w 1963 na Sobór audytorów świeckich; zatwierdzając uchwały soborowe dotyczące tej kwestii, a następnie

kościelne i niebiańskie, a nie ci, którzy muszą być karmieni, uświęceni, wiązani i zwalniani”. Cyt. za: Grzegorz XVI, Encyklika *Commissum Divinitus* (1835), nr 6, <https://www.papalencyclicals.net/greg16/g16commi.htm> [dostęp: 16.06.2024].

⁸ Organizacja promowała katolickie idee i kulturę oraz – chociaż z założenia apolityczna – występowała w obronie papieża i Państwa Kościelnego. Została rozwiązana w 1904 r.

wykonujące je motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam* z 6 stycznia 1967. On też erygował *Concilium de Laicis* (Radę do Spraw Apostolatu Świeckich). W tymże 1967 roku, w przemówieniu na III Międzynarodowym Kongresie Apostolatu Świeckich w Rzymie, wezwał hierarchię, by okazywała świeckim zaufanie; natomiast w stosunku do świeckich przypominał naukę Soboru, przyznającą im pełne prawa w Kościele. Podkreślił obowiązek konsekracji świata, apelując równocześnie, by nie realizowali swego apostołstwa bez hierarchii.

Rady Społeczne

Po Soborze Watykańskim II coraz częściej prawo obywatelstwa w strukturach Kościoła zyskiwały zespoły nieformalne, zwane także grupami spontanicznymi, których początki sięgają II wojny światowej, jako uzupełnienie apostołstwa zorganizowanego, kładącego większy nacisk na sprawne funkcjonowanie organizacji Kościoła w zmieniającym się świecie⁹. Ich genezą jest potrzeba solidarności i braterskiej wspólnoty; celem – włączenie osób do wspólnoty Kościoła poprzez podejmowane grupowo zadania, zmierzające do pogłębienia życia religijnego oraz do chrystianizacji form życia stanowego. O potrzebie takiej formy zaangażowania świeckich mówi *Dekret o apostołstwie świeckich* (por. DA 17)¹⁰.

W dzisiejszej rzeczywistości Rada Społeczna ma być forum szczerego dialogu w duchu odpowiedzialności świeckich za Kościół, umożliwiającym nawiązanie kontaktu i wymianę poglądów ze wszystkimi ludźmi. W czerwcu 2019 roku, inaugurując ostatnią kadencję Rady Społecznej przy Arcybiskupie Metropoliece Katowickim, abp Wiktor Skworec powiedział: „Liczę na pomoc we właściwej

⁹ Na przykład w latach 1932–1939 działała Rada Społeczna przy Prymasie Polski, ks. kard. Auguste Hlondzie. Wydawała dokumenty odnoszące się do konkretnych problemów, m.in.: „Wytoczne w sprawie organizacji zawodowej społeczeństwa” (1935), „Deklarację w sprawie stanu gospodarczo-społecznego wsi polskiej” (1937), „Deklarację o uwłaszczeniu pracy” (1939). W skład Rady Społecznej wchodził, m.in.: ks. Antoni Szymański, Leopold Caro, Ludwik Górski, Czesław Strzeszewski, ks. Stefan Wyszyński i ks. Jan Piwowarczyk – tłumacz encykliki Piusa XI *Quadragesimo anno* (1931), która z jego komentarzem ukazała się w roku 1935. Od 1981 do 1990 roku działała Prymasowska Rada Społeczna ks. kard. Józefa Glempa. Jej „Tezy w sprawie ugody społecznej” i „Tezy w sprawach gospodarczych” miały służyć jako fundament porozumienia społecznego, do którego jednak nie doszło ze względu na wprowadzenie stanu wojennego. Wiele ze stanowisk i dokumentów sformułowanych przez radę do dzisiaj zachowuje aktualność i jest przydatnych w formowaniu katolików świeckich do działalności publicznej.

¹⁰ Świeckość właściwie rozumiana, zaangażowana i odpowiedzialna, ma w myśl tego dokumentu prowadzić do: (1) miłości Boga, wyrażającej się głównie w uznawaniu Go za najwyższe dobro, w kontaktowaniu się z Nim w liturgii, w modlitwie prywatnej, kontemplacji; (2) miłości bliźniego, umożliwiającej skuteczne zarządanie jego duchowym i materialnym potrzebom (DA 31) oraz do (3) miłości świata, która z jednej strony nakazuje dostrzeganie i uznawanie jego miejsca w dziele zbawienia oraz poszanowanie autonomii jego dóbr (DA 7, DK 17, KDK 36), z drugiej zaś żąda ascezy (np. ubóstwa, umiaru w korzystaniu z dóbr cywilizacji i kultury), dzięki której można opanować nieuporządkowane przywiązania i upodobnić się do cierpiącego Chrystusa (2 Kor 4, 10; Kol 1, 24). Obejmuje także nieustanne ćwiczenie się w wierze i nadziei oraz odkrywanie i rozwijanie w sobie talentów, otrzymanych od Ducha Świętego dla dobra i uświęcenia bliźnich.

ocenie rzeczywistości, jej ocenie z moralnego punktu widzenia oraz na pomoc w opracowaniu dyrektyw do działania dla naszego Kościoła diecezjalnego w świetle Ewangelii i odpowiedzi na wezwanie Boże”. Tak określone oczekiwania i zadania wpisują się w długą tradycję powoływania i aktywności rad społecznych biskupów katowickich.

Rada Społeczna i Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym

Pierwsza katowicka Biskupia Rada Społeczna została powołana do życia dekretem (VA I-5363/82) bp. Herberta Bednorza 8 lutego 1982 roku¹¹. Powody jej utworzenia zostały przedstawione dwojako: jako „znaki czasów” – przez które rozumiano „nowe problemy, które wymagają odpowiedniego działania pastoralnego. Szczególne znaczenie mają problemy społeczne” oraz „odpowiedź na inspiracje katolickiej nauki społecznej zawarte w encyklikach społecznych”. Biskup Bednorz wskazał, że powołując radę, wykonuje postanowienia Instrukcji Kongregacji Biskupów na temat pasterskiej posługi biskupów *Ecclesiae imago*¹², zwłaszcza jej punktu 208, jak również zalecenia I Synodu Diecezji Katowickiej, zawarte w nr 3.3.13.-15. części XII uchwał: „Formy strukturalne wspólnoty Kościoła Katowickiego”¹³. Pierwszy z tych dokumentów – jak wyjaśnia Ryszard Kamiński – przypomina, że „ważnym zadaniem biskupa jest włączenie [świecików] w budowanie Kościoła partykularnego. Zadanie to jest tym pilniejsze, że na niektórych odcinkach życia społecznego apostołstwo samych pasterzy nie osiąga

¹¹ Por. Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura ARZ 2285.

¹² Por. Kongregacja do spraw Biskupów, Dyrektorium dotyczące posługi duszpasterskiej biskupów *Ecclesiae imago* (22.02.1973), w: Ench. Vat. 4, n. 2071. Tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 403-516.

¹³ „3.3.13. Społeczny wyraz Kościoła Katowickiego określają masy robotnicze i to tak dalece, że nawet jest nazywany «Kościołem Robotników». Chlubną tradycję powiązania z robotnikami musi duszpasterstwo śląskie nadal kontynuować i pogłębiać. Wprawdzie kwestia robotnicza nie ma w naszych czasach tej ostrej wymowy, co w przeszłości, jednak nadal trzeba być wrażliwym na problemy społeczne i zawodowe robotników. Kontynuując tę więź, duszpasterze winni być tymi, którzy popierają rozwój społeczny swoich parafian robotników: zachęcają do podnoszenia wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, popierają podejmowanie akcji społecznych korzystnych dla wspólnoty parafialnej. 3.3.14. Duszpasterstwo w Kościele Katowickim powinno być zawsze świadome dokonujących się ciągle przemian na terenie jego życia i działania. Przemiany te w istotny sposób wpływają na styl życia wiernych i dlatego do tych przemian duszpasterze muszą ciągle na nowo dostosowywać sposoby oddziaływania pastoralnego. Jedną ze spraw, którą trzeba przemyśleć w tym kontekście, jest porządek nabożeństw niedzielnych i tygodniowych, który w wielu parafiach jest jeszcze dostosowany do warunków kultury agrarnej, a już nieadekwatny do sposobu życia społeczeństwa zindustrializowanego i zurbanizowanego. 3.3.15. Przytoczone wyżej problemy nie wyczerpują całości problemów ważnych, którym trzeba poświęcać baczną uwagę, by zapewnić duszpasterstwu stały rozwój. Środowisko czy konkretna sytuacja życia wspólnoty parafialnej dostarczają dalszych problemów. Jedne z nich mogą sprzyjać duszpasterstwu, inne mogą stać się wielką przeszkodą. Jednak wrażliwość na wszystkie zmiany, doświadczenia, a nade wszystko duch gorliwości pozwolą przezwyciężyć wszystkie trudności i dostosować duszpasterskie działanie do nowych wymogów”. I Synod Diecezji Katowickiej, *Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej*, Katowice 2012, s. 321-322.

pełnej skuteczności bez pomocy ludzi świeckich (DA 10). Dlatego biskup nie powinien pozwalać, aby duchowni podejmowali zadania należące do laikatu i odwrotnie, nie powinien też dopuszczać, aby ludzie świeccy przejmowali obowiązki właściwe duchownym. Biskup powinien angażować świeckich nie tylko w ramach bezinteresownej pomocy, ale także powierzać im pewne funkcje, za wypełnienie których przewiduje się wynagrodzenie.

Do powinności biskupa wobec świeckich członków diecezji należy poznanie ich gospodarczo-społecznych warunków życiowych oraz potrzeb religijno-moralnych. Jest to potrzebne do tego, aby opieka duszpasterska objęła wszystkich diecezjan i była realizowana w sposób adekwatny do potrzeb. Biskup powinien zabezpieczyć prawo laikatu do otrzymania od swoich pasterzy dóbr duchowych. Powinien on też wspierać odpowiedzialność świeckich za losy wspólnoty przez zasięganie ich roztropnej rady i powierzanie im konkretnych zadań do wypełnienia¹⁴. W nawiązaniu zaś do uchwał synodalnych ogólnie zadania Rady bp Bednorz przedstawia jako „wyrażanie opinii na temat aktualnych zagadnień społecznych, tak aby służyły one dostosowaniu działalności duszpasterskiej do aktualnej sytuacji”¹⁵. Tryb procedowania Rady nie został wówczas określony.

Można przypuszczać, że wraz z rozwojem sytuacji społeczno-politycznej lat 80. XX wieku Rada Społeczna, której skład nie został upubliczniony, zajmowała się doraźnymi konsultacjami, natomiast systematyczne zaangażowanie w kwestie społeczne, z wielokrotnionymi represjami stanu wojennego i tragiczną sytuacją gospodarczą, przejął Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym w Katowicach, powołany do życia przez bp. Bednorza dekretem z 17 marca 1982¹⁶. Ta struktura, przekształcona w 1983 roku w Biskupi Komitet Pomocy „Miłość i Sprawiedliwość Społeczna”, zajmowała się koordynowaniem akcji charytatywnej na rzecz poszkodowanych w skali całej diecezji oraz pomocą, zwłaszcza medyczną i prawną, osobom i rodzinom represjonowanym przez władze komunistyczne¹⁷. Inicjatorem komitetu była grupa nauczycieli akademickich skupiona wokół ówczesnego duszpasterza akademickiego ks. Oskara Thomasa. W pierwszym składzie Komitetu Pomocy Uwięzionym i Internowanym znaleźli się: Jerzy Węgierski, prof. Janusz Dietrich [Dietrych], ks. Oskar Thomas, ks. Stanisław Bista, ks. Benedykt Woźnica, ks. Rudolf Brom, prof. Andrzej Kowalski, Danuta Gburka, Andrzej Sobański, Jadwiga Anna Bartoszek, Zofia Iwańska, Maria Józefa Łabno, Zbigniew Łabno, Henryk Dutkiewicz, Barbara Sobańska. Dołączyli do nich: Bronisława Dyduch, Maria Klimowicz, Jadwiga Kominek, Czesława Leykova, Janusz Makiełło, Elżbieta Mansfeld, Józef Motak, Krystyna Mucha, Grzegorz

¹⁴ R. Kamiński, *Postuga biskupa w diecezji*, „Roczniki Teologiczne” 44,6 (1997), t. XLIV, z. 6, s. 20.

¹⁵ H. Bednorz, Dekret z 8 lutego 1982 roku powołujący Biskupią Radę Społeczną, sygnatura VA I-5363/82, Archiwum Kurii Archidiecezjalnej w Katowicach, teczka ARZ2285.

¹⁶ H. Bednorz, *Dekret powołujący przy Kurii Diecezjalnej w Katowicach Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym*, „Wiadomości Diecezjalne” [Katowice] 1982, nr 3, s. 83.

¹⁷ Zob. B. Sobańska, A. Sobański, *Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 22 (1989), s. 51-54.

Opala, Wojciech Osoba, Wojciech Popiołek, Marek Rudnicki, Barbara Sołecka, Maria Stawecka, Michał Tendera, Danuta Wyszomirska oraz pracownicy kurii katowickiej: ks. Henryk Markwica, ks. Józef Kużaj, ks. Wiktor Skworc¹⁸. Biskupi Komitet Pomocy organizował transporty żywności, odzieży i środków czystości do obozów internowania w Zaborzu, Bytomiu-Miechowicach, Kokotku, Uhercach i Łupkowie. Od 1982 roku organizował kolonie letnie i zimowe dla dzieci i młodzieży. Komitet, który udzielił pomocy kilku tysiącom represjonowanych, zawiesił swą działalność po osłabieniu represji politycznych¹⁹.

Rada Społeczna bp. Damiana Zimonia

Biskup Damian Zimoń powołał Radę Społeczną Biskupa Katowickiego dekretem VA I-5646/87 z 30 maja 1987 roku, określając jej ustanowienie na dzień następnym²⁰. Jako podstawy prawne w tym przypadku przywołane zostały wskazania konstytucji dogmatycznej II Soboru Watykańskiego *Lumen gentium*, zwłaszcza ostatniego akapitu nr 37²¹, wspomniane już wyżej zalecenie dyrektorium

¹⁸ Zob. T. Kurpierz, J. Neja, „Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym”, w: *Encyklopedia Solidarności*, t. 4, <https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/22444,Biskupi-Komitet-Pomocy-Uwiezionym-i-Internowanym.html> [dostęp: 13.05.2023].

¹⁹ Por. *Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym w Katowicach*, e-ncyklopedia, silesia.edu.pl [dostęp: 11.02.2023].

²⁰ Dokument nosi sygnaturę VA I 1987/5646a.

²¹ „Ludzie świeccy, jak wszyscy wierzący chrześcijanie, mają prawo otrzymywać w obfitości od swoich pasterzy z duchowych dóbr Kościoła, szczególnie pomoc słowa Bożego i sakramentów, sami zaś niech im przedstawiają swoje potrzeby i życzenia z taką swobodą i ufnością, jaka przystoi dzieciom Bożym i braciom w Chrystusie. Zgodnie z posiadaną wiedzą, kompetencją i autorytetem mają możliwość, a niekiedy nawet obowiązek, ujawniania swego zdania w sprawach, które dotyczą dobra Kościoła. Powinno się to odbywać, jeśli zachodzi potrzeba, za pośrednictwem instytucji ustanowionych w tym celu przez Kościół, zawsze w prawdzie, z odwagą i roztropnością, z szacunkiem i miłością wobec tych, którzy ze względu na swe święte posłannictwo reprezentują Chrystusa.

Ludzie świeccy, jak wszyscy wierzący chrześcijanie, powinni z chrześcijańskim posłuszeństwem stosować się ochoczo do tego, co postanawiają wyświęceni pasterze, jako reprezentujący Chrystusa oraz jako nauczyciele i kierownicy w Kościele. Powinni tak czynić, idąc za przykładem Chrystusa, który swym posłuszeństwem aż do śmierci otworzył wszystkim ludziom błogosławioną drogę wolności dzieci Bożych. Niech też nie zapominają w modlitwach polecać Bogu swych przełożonych, którzy czuwają jako odpowiedzialni za nasze dusze, aby czynili to z radością, a nie z udręką (por. Hbr 13,17).

Wyświęceni zaś pasterze mają uznawać i wspierać godność i odpowiedzialność świeckich w Kościele; mają chętnie korzystać z ich roztropnej rady, z ufnością powierzać im zadania w służbie Kościołowi i pozostawiać im swobodę oraz pole działania, a nawet zachęcać ich, aby także z własnej inicjatywy przystępowali do współpracy. Z ojcowską miłością powinni rozważać w Chrystusie przedsięwzięcia, życzenia i pragnienia przedstawione przez świeckich (por. 1 Tes 5,19 i 1 J 4,1). Słuszną zaś wolność, która przysługuje wszystkim w społeczności ziemskiej, niechaj pasterze skrupulatnie respektują.

Po tym zażyłym obcowaniu ze sobą świeckich i pasterzy należy się spodziewać rozlicznych dóbr dla Kościoła: dzięki temu bowiem w świeckich umacnia się poczucie własnej odpowiedzialności, wzrasta się zapał i siły ludzi świeckich łatwiej łączą się z pracą pasterzy. Ci zaś, wsparci doświadczeniem świeckich, mogą zdobyć cenniejszy i odpowiedniejszy sąd zarówno w sprawach

Ecclesiae imago oraz kanon 211 Kodeksu Prawa Kanonicznego²². Zadania Rady zostały określone szerzej jako „głos doradczy i opiniodawczy w sprawach przedłożonych jej do analizy i oceny”, zwłaszcza poprzez „opiniowanie aktualnych zagadnień społecznych, jak również prognozowanie i proponowanie zgodnych z nauką społeczną Kościoła rozwiązań problemów społecznych”. Jej kadencję określono na 5 lat.

W skład Rady powołani zostali: dr Bożena Miliczek, dr Irena Lipowicz, prof. dr hab. Władysław Nasiłowski, prof. dr hab. Andrzej Klasik, prof. dr hab. August Chełkowski, dr Grzegorz Opala, Wojciech Kilar, mgr inż. Bernard Cimander, dr Zbigniew Łabno, doc. Maciej Bieniasz, red. Franciszek Szpor, dr Andrzej Sobański, ks. dr Jan Grzesica, ks. dr Janusz Wyciśło, ks. red. Stanisław Tkocz. Z zachowanych dokumentów wynika, że zarówno fakt powołania Rady, jak i jej skład początkowo nie były upubliczniane.

2 czerwca 1987 biskup katowicki skierował do 15 nominowanych do Rady zaproszenie na inauguracyjne posiedzenie, które odbyło się w katowickiej Kurii Diecezjalnej we wtorek, 16 czerwca, o godz. 16.30²³. W programie zapowiedziano m.in. „omówienie aktualnych problemów społecznych w diecezji katowickiej w świetle nauczania Jana Pawła II w czasie III pielgrzymki w Ojczyźnie”²⁴. Dekretem z 30 grudnia 1987 do Rady zostali dołączeni dr Henryk Dutkiewicz oraz inż. Wojciech Czech.

Drugie spotkanie Rady, podczas którego „kontynuowano refleksję nad nauczaniem Ojca św. Jana Pawła II z III Pielgrzymki do Ojczyzny w kontekście przygotowań do I Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego”²⁵, odbyło się 9 stycznia 1988. Kolejne zostało zwołane przez bp. Zimonia na poniedziałek, 22 lutego 1988 roku, na godz. 16.00 w Kurii Diecezjalnej w Katowicach. Następne odbyło się we wtorek, 20 grudnia 1988, o godz. 16.00. Jak zapowiedziano w zaproszeniu, miało ono dotyczyć „zagadnień kultury w najszerszym ujęciu”. Na to spotkanie po raz pierwszy zostali zaproszeni goście spoza gremium: red. Andrzej Grajewski, oficjalnie włączony w skład Rady dekretem z 19 grudnia 1988²⁶, oraz red. Bogdan Widera, dekretem z dnia 7 lutego 1989²⁷. Członkowie Rady mieli odpowiedzieć na trzy pytania: „Dlaczego Kościół posoborowy i jego Papieże poświęcają w swym

duchowych, jak i doczesnych, tak aby cały Kościół, umocniony przez wszystkich swoich członków, skuteczniej pełnił swe posłannictwo dla życia świata”. KK, nr 37. Tekst na podstawie: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 140-141.

²² „Wszyscy wierni mają obowiązek i prawo współpracy w tym, aby Boże przepowiadanie zbawienia rozszerzało się coraz bardziej na wszystkich ludzi każdego czasu i całego świata”. KPK, kan. 211.

²³ Kandydatami na członków rady byli jeszcze: doc. Michalina Growiec, wykładowczyni w katowickiej Akademii Muzycznej, Janusz Rejdych, inż. energetyk, działacz NSZZ „Solidarność” i Klubu Inteligencji Katolickiej, oraz Józef Motak, działacz społeczny, m.in. Biskupiego Komitetu Pomocy „Sprawiedliwość i Miłość Społeczna”.

²⁴ Dokument nosi sygnaturę VA I-5646/87.

²⁵ Kuria Diecezjalna w Katowicach, „Okólnik Duszpasterski” 1 (1988).

²⁶ Zob. Dokument o sygnaturze VA I-5744/88.

²⁷ Zob. Dokument o sygnaturze VA I-5748/89.

nauczaniu tak wiele uwagi kulturze? Czy i w jakim celu Biskup Katowicki powinien skierować list o kulturze do swego Kościoła?” oraz „Co i jak czynić, aby zachęcić wiernych do uczestnictwa w kulturze i jej tworzeniu?”. Zachował się – jako jedyny ocalały spośród stenogramów zebrań Rady – protokół z tego spotkania²⁸. W nim, na marginesie dyskusji nad propozycją opracowania listu pasterskiego lub szerszego dokumentu na temat kultury, podjęty został wątek, który będzie przewijał się także w przyszłości i zaważy na sposobie funkcjonowania Rady. Temat ten dotyczy niedookreślonego statusu Rady oraz metody jej procedowania, a cytowany fragment oddaje także atmosferę tamtej wymiany opinii:

red. Tkocz: Rada Społeczna nie funkcjonuje w diecezji, po prostu jakby jej nie było, ponieważ nie miała jak dotąd żadnych wystąpień. Rada Pastoralna już kilka takich miała i to pojęcie jest już ludziom znane i w diecezji. Dlatego jeśli my chcemy zacząć funkcjonować i być środowiskiem opiniotwórczym, to musimy się zdecydować.

prof. Chełkowski: Tu jest sprawa zasadnicza. Dyskutowaliśmy na poprzednich posiedzeniach czy ujawniać skład, czy go nie ujawniać, czy mamy incognito dawać, poza tym Rada jest albo doradczym organem biskupa, który biskup powołuje i wtedy radzimy i biskup przyjmuje do wiadomości i na tym się sprawa kończy. Albo jesteśmy jakimś organem społecznym i wtedy my musimy mieć kontakt ze społeczeństwem. Zapraszać go i wiedzieć, kogo i z kim rozmawiać. Tutaj jest bardzo zasadniczy problem do rozwiązania. Trzeba jasno ustawić statut Rady, czym ona jest. A to jest według mnie organ doradczy biskupa.

red. Tkocz: Czy tylko taki ma pozostać? To tylko od nas zależy.

doc. Bieniasz: Ale jako taki może okrzepnąć.

dr Łabno: Na razie myślałbym, abyśmy jako Rada Społeczna biskupa więcej radzili²⁹.

Dekretem z dnia 7 lutego 1989 powołany został Sekretariat Rady Społecznej w składzie: ks. Stanisław Tkocz, Andrzej Grajewski oraz Bogdan Widera. Obowiązki sekretariatu określono jako: przygotowanie problematyki obrad Rady Społecznej, koordynacja prac Rady oraz opracowanie informacji przeznaczonej dla środków przekazu społecznego o pracach Rady Społecznej³⁰.

Zebrania Rady zwoływane były nieregularnie, a terminy uzależnione były od dwóch czynników: z jednej strony od bieżącej sytuacji społeczno-politycznej, a z drugiej – od konieczności wypracowania stanowiska Rady w kwestiach niezależnych od aktualnych wydarzeń. Kolejne posiedzenia Rady zwołano na piątek, 28 kwietnia 1989 roku (wraz z zaproszeniem członkowie Rady otrzymali projekt stanowiska wobec wyborów do Sejmu i Senatu PRL), na czwartek, 18 maja 1989 roku (wówczas zapowiedziano, że przedmiotem spotkania będzie „projekt dokumentu Rady Społecznej na temat stanu kultury na Górnym Śląsku”) oraz

²⁸ Zob. Dokument o sygnaturze VA I-5745/89.

²⁹ Tamże.

³⁰ Dokument nosi sygnaturę VA i-5749/89.

na 23 stycznia 1990 roku, w celu omówienia kwestii „samorządu terytorialnego i założeń dokumentu przedstawiającego stanowisko Rady Społecznej wobec przewidywanych wyborów do organów samorządowych”. Nie zachowały się żadne dokumenty wypracowane bądź sygnowane przez radę, a wpływ jej decyzji na działalność, listy pasterskie, decyzje biskupa katowickiego jest obecnie niemożliwy do zrekonstruowania ze względu na brak archiwaliów.

Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim Wiktorze Skworcu

Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim Wiktorze Skworcu działała przez dwie kadencje. Pierwsza zawiązała się na inauguracyjnym posiedzeniu 25 czerwca 2012 roku³¹, zaś jej ostatnie zebranie miało miejsce 7 grudnia 2017 roku. Funkcjonowała zgodnie z ośmiopunktowym statutem, który stanowił, że: „1. Rada Społeczna przy Arcybiskupie Katowickim (zwana dalej „Radą”) jest ciałem doradczym Arcybiskupa Metropolity Katowickiego; 2. Członków Rady powołuje Arcybiskup Metropolita Katowicki na pięcioletnią kadencję spośród osób cechujących się wybitnymi kompetencjami w środowiskach: akademickim, dziennikarskim, w gronie przedsiębiorców, polityków, samorządowców oraz teoretyków i praktyków różnych dziedzin społecznych; 3. Zadaniem Rady jest analiza bieżącej sytuacji społecznej i kulturowej oraz wypracowywanie dla Arcybiskupa Metropolity Katowickiego opinii na temat ważnych aktualnych wydarzeń i zjawisk społecznych lub kulturowych w aspekcie działalności pasterskiej z ukierunkowaniem na rozwiązania praktyczne; 4. Wypracowane opinie stanowią niepubliczny głos doradcy, mogą one jednak być, za zgodą Arcybiskupa Metropolity Katowickiego, podawane opinii publicznej jako stanowisko Rady; 5. Przewodniczącym Rady jest Arcybiskup Metropolita Katowicki, który zwołuje jej posiedzenia przynajmniej dwa razy w roku i określa przedmiot obrad. Rada może zostać zwołana także w trybie nadzwyczajnym na wniosek Arcybiskupa Metropolity Katowickiego albo na pisemny wniosek dwóch trzecich jej członków; 6. Rada może zaproponować Arcybiskupowi Metropolicie Katowickiemu przedmiot obrad, jeśli zyska on uznanie zwyczajnej większości członków Rady; 7. Rada na pierwszym posiedzeniu wybiera dwóch wiceprzewodniczących oraz sekretarza. Obowiązkiem sekretarza jest protokolowanie obrad i spełnianie obowiązków związanych ze sprawnym funkcjonowaniem Rady. Wszystkie wytworzone przez Radę dokumenty przechowywane są w kancelarii kurii metropolitalnej; 8. Obrady Rady mogą być prowadzone plenarnie lub w sekcjach, które Rada wyłania *ad casum*”³².

³¹ W niektórych publikacjach pojawia się błędna data 25.03.2012 – por. np. *Rada Społeczna Archidiecezji Katowickiej*, e-ncyklopedia, https://silesia.edu.pl/index.php/Rada_Spo%C5%82eczna_Archidiecezji_Katowickiej (dostęp: 22.05.2023).

³² Por. *Rada Społeczna. Statut Rady Społecznej*, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoleczna/99-statut-rady-spolecznej-2> [dostęp: 11.03.2023].

W tak skonstruowanym statucie Rady Społecznej przewodniczącym był arcybiskup, stąd stanowisko Rady było również *ipso facto* jego stanowiskiem. To nowatorskie i bardzo odważne rozwiązanie.

Z nominacji w skład weszli: mec. Łukasz Jarski (adwokat), prof. Roman Kalarus (grafik, malarz), prof. Andrzej Klasik (profesor ekonomii, rektor Górnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości im. Karola Goduli w Chorzowie), mgr inż. Tadeusz Kostoń (architekt), Jerzy Kubacki (przedsiębiorca), prof. Florian Kuźnik (specjalista z zakresu ekonomii miejskiej i regionalnej, były rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach), dr Jan Olbrycht (polityk i socjolog, eurodeputowany), prof. Grzegorz Opala (lekarz, neurolog, były minister zdrowia), Henryk Michalik (przedsiębiorca), Jerzy Polaczek (polityk i prawnik, samorządowiec, poseł na Sejm, były minister transportu), prof. Jan Pyka (rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach), Michał Sawicki (ekspert ds. kolejnictwa, dyrektor w PKP Cargo), Anna Sekudewicz (dziennikarka radiowa, zastępca redaktora naczelnego Radia Katowice), dr hab. Piotr Sobota (samorządowiec, nauczyciel akademicki, prodziekan ds. studenckich Wydziału Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej w Gliwicach), prof. Wojciech Świątkiewicz (socjolog, dyrektor Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego), dr Marcin Świerad (lekarz, wolontariusz, specjalista kardiolog i chorób wewnętrznych, Lekarz Naczelny Zakonu Maltańskiego) oraz ks. dr hab. Arkadiusz Wuwer (Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego). Pracom Rady Społecznej przewodniczył metropolita katowicki abp dr Wiktor Skworc. Funkcje wiceprzewodniczących objęli prof. Andrzej Klasik oraz prof. Wojciech Świątkiewicz, sekretarzem Rady został ks. Arkadiusz Wuwer.

Już podczas pierwszego posiedzenia zdecydowano, że równoległe do doraźnych konsultacji Rada będzie także pracować nad własnym stanowiskiem odnośnie do przemian społecznych w kontekście Górnego Śląska. Inspiracją do takiej decyzji była aktualna wówczas kwestia ustawy metropolitalnej oraz konieczność zainteresowania sprawami Górnego Śląska władz państwowych i samorządowych. Jako metodę postępowania przyjęto systematyczną pracę w małych grupach oraz dzielenie się wypracowanymi wnioskami podczas spotkań plenarnych. Ten tryb działania pozwolił grupie w składzie prof. A. Klasik, prof. W. Świątkiewicz, prof. F. Kuźnik, ks. dr hab. A. Wuwer na szybkie zredagowanie dokumentu, któremu nadano tytuł *Głos z Górnego Śląska*. Był on udaną próbą refleksji nad teraźniejszością i przyszłością regionu, wydobywał przy tym różnorodność tradycji, kultury, doświadczeń życiowych i zawodowych jego mieszkańców. Przesłaniem dokumentu było oczekiwanie od kręgów władzy decydujących o sprawach publicznych respektowania specyfiki historycznej i kulturowej Górnego Śląska. Wyrażono w nim także oczekiwanie od społeczności i elit regionu, aby w kształtowaniu przyszłości czerpały siłę i mądrość z własnego dziedzictwa i tożsamości. Dokument został przekazany Prezydentowi RP Bronisławowi Komorowskiemu w grudniu 2012 roku, podczas spotkania delegatów Rady z głową państwa w Zameczku Prezydenckim w Wiśle. Rok później, w grudniu 2023 roku

dokument został upubliczniony z nadzieją „na uruchomienie dialogu o przyszłości Górnego Śląska, jako regionu – naszej wspólnej Małej Ojczyzny”³³.

25 maja 2015 roku ukazał się kolejny dokument Rady *O przebudowę Górnego Śląska*, sygnowany przez jej wiceprzewodniczących, A. Klasika i W. Świątkiewicza oraz sekretarza, ks. Wuwera³⁴. Tekst podzielony został na sześć części (I. Wartości przed interesami; II. Od starej do nowej gospodarki; III. Rozwój wewnętrzny samorządowego regionu; IV. Inicjatywy projektów rozwojowych; V. Restrukturyzacja tradycyjnej gospodarki; VI. Ku przyszłości Górnego Śląska). W zamyśle autorów tekst był wyrazem „caritas in veritate in re sociali” Rady – jej „posługą miłości w prawdzie, z której wy płynają i do której zdążają wiara i rozum”, gdyż „rozwój, dobrobyt społeczny i poszukiwanie rozwiązań kwestii społecznych potrzebują tej prawdy”. W związku z tym „Głos Rady, inspirowany aksjologią chrześcijańską, jest stanowiskiem zachęcającym do podjęcia działań uwzględniających fundamentalne odniesienia roztropnej i skutecznej polityki: personalizizm, powszechne przeznaczenie dóbr, partycypację obywatelską, dobro wspólne, pomocniczość i solidarność, aby człowiek mógł jak najpełniej zrealizować swoje życiowe powołanie”³⁵. Dokument został doceniony i stał się jedną z podstaw opracowania Programu Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030 „Kierunek Śląskie 3.0. Inicjatywa strategiczna” opublikowanego w listopadzie 2015 roku³⁶. Przez udział w tych pracach Rada Społeczna włączyła się w toczący się w regionie dialog dotyczący nowych perspektyw rozwojowych województwa w kontekście zmian struktury gospodarczej i związanych z nimi wyzwań.

W wyniku trwającej dwa lata pracy grupy roboczej we wskazanym wyżej składzie powstał także trzeci, obszerny, bo 30-punktowy, dokument „Wyzwania rozwoju samorządności obywatelskiej” (2017). Tekst został podzielony na sekcje: 1. Samorząd podstawą ustroju Polski; 2-4. Praktyka samorządności terytorialnej do roku 1989; 5-6. Struktury samorządowe w latach 90. XX wieku; 7-9. Próby upolitycznienia samorządu terytorialnego; 10-12. Samorząd regionalny podstawą decentralizacji; 13-14. Społeczeństwo obywatelskie warunkiem funkcjonowania samorządu; 15-17. Zasada samorządu obywatelskiego; 18-19. Zagrożenia i wyzwania dla samorządu obywatelskiego; 20-22. Warunki skuteczności funkcjonowania samorządu obywatelskiego; 23-26. Solidarność jako zasada aksjologiczna samorządności obywatelskiej; 27-30. Apel o zaangażowanie w solidarne budowanie samorządności obywatelskiej. Motywy powstania tekstu ujęto następująco:

³³ Por. Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicii Katowickim, *Głos z Górnego Śląska*, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/97-glos-z-gornego-slaska> [dostęp: 11.03.2023].

³⁴ Zob. Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicii Katowickim, *O przebudowę Górnego Śląska*, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/1827-o-przebudowe-gornego-slaska> [dostęp: 11.03.2023].

³⁵ Tamże, art. I.

³⁶ Zob. *Kierunek Śląskie 3.0. Program Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030. Inicjatywa strategiczna*, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, <https://www.slaskie.pl/download/content/27579> (dostęp: 2.10.2023).

„Specyficznym zadaniem laikatu jest udział w życiu publicznym i w polityce. [...] Kościół nie utożsamia się z żadną partią, wspólnotą polityczną ani systemem politycznym, natomiast przypomina zawsze, aby świeccy zaangażowani w życiu publicznym dawali odważne i czytelne świadectwo wartościom chrześcijańskim. Mają je głosić i bronić ich, gdy zostaną zagrożone” – uczy papież Benedykt XVI³⁷. W tym duchu Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropoliecie Katowickim po raz ostatni w kadencji obejmującej lata 2012–2017 zabiera głos w kwestii wyzwań rozwoju samorządności obywatelskiej³⁸. Po konsultacjach wśród członków Rady zdecydowano jednak o nieupublicznianiu dokumentu. W grudniu 2017 został przeredagowany tak, by mógł zostać ogłoszony jako list pasterski arcybiskupa metropolity, do czego jednak ostatecznie nie doszło.

Niezależnie od tych prac odbywały się regularne zebrania Rady dwa, trzy razy w roku, podczas których podejmowane były kwestie bieżące, jednak ich tematyka, przebieg i wnioski nie były upubliczniane.

Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropoliecie Katowickim drugiej kadencji po raz pierwszy zebrała się 6 marca 2019 roku, w Środę Popielcową, po raz ostatni zaś 9 marca 2023 roku³⁹. Pracowała w oparciu o nowy statut, który poszerzał wcześniejszy o dwa punkty i precyzował zadania Rady⁴⁰. Z nominacji

³⁷ Benedykt XVI, Przesłanie papieża Benedykta XVI do biskupów polskich - II grupa (wersja wg „Przewodnika Katolickiego”), 3.12.2005, opoka.pl, [https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/bpi-pl_pk_03122005.html#:~:text=\(...\)Jednym%20z%20g%C5%82%C3%B3wnych%20w%20przypis%20w%20oryginalu](https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/bpi-pl_pk_03122005.html#:~:text=(...)Jednym%20z%20g%C5%82%C3%B3wnych%20w%20przypis%20w%20oryginalu).

³⁸ Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropoliecie Katowickim, *Wyzwania rozwoju samorządności obywatelskiej – projekt dokumentu społecznego z 16 grudnia 2017 (niepublikowany)*, Archiwum Rady, dokument w posiadaniu autora..

³⁹ Rada Społeczna metropolity katowickiego podsumowała działania, <https://katowice.gosc.pl/doc/8120863.Archidiecezja-Rada-Spoleczna-metropolity-katowickiego> [dostęp: 11.03.2023].

⁴⁰ „§ 1 Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropoliecie Katowickim (dalej = Rada) jest zespołem osób powoływanych na drodze nominacji przez Metropolitę Katowickiego. Stanowi gremium informacyjno-doradcze Arcybiskupa Metropolity; § 2 Do Rady zapraszane są osoby o wybitnym stopniu kompetencji, specjaliści w swoich dziedzinach, reprezentujący środowiska akademickie, dziennikarskie, przedsiębiorców, polityków, samorządowców oraz teoretyków i praktyków różnych dziedzin społecznych; § 3 Zadaniem Rady jest wypracowanie, w uzgodnieniu z Arcybiskupem Metropolita, opinii na temat ważnych aktualnych wydarzeń społecznych w aspekcie działalności pasterskiej z ukierunkowaniem na rozwiązania praktyczne; § 4 Wypracowane opinie stanowią, niezobowiązujący Arcybiskupa Metropolitę, głos doradczy, mogą też być, za zgodą Arcybiskupa Metropolity, podawane opinii publicznej jako stanowisko Rady; § 5 Przewodniczącym Rady Społecznej jest Arcybiskup Metropolita, który zwołuje posiedzenia Rady przynajmniej dwa razy w roku i określa przedmiot obrad. Rada może zostać zwołana także w trybie nadzwyczajnym na wniosek Arcybiskupa Metropolity albo na pisemny wniosek 2/3 jej Członków; § 6 Rada może zaproponować Arcybiskupowi Metropolicie przedmiot obrad, jeśli zyska on uznanie zwyczajnej większości członków Rady; § 7 Rada na pierwszym posiedzeniu wybiera dwóch wiceprzewodniczących oraz sekretarza Rady. Obowiązkiem sekretarza jest protokołowanie obrad i spełnianie obowiązków związanych ze sprawnym funkcjonowaniem Rady; § 8 Obrady Rady mogą być prowadzone plenarnie lub w sekcjach, które Rada wyłania *ad casum*; § 9 Rezygnacja z członkostwa w Radzie w trakcie trwania jej kadencji może nastąpić decyzją Arcybiskupa Metropolity, na pisemny wniosek Członka lub na pisemny wniosek 2/3 Członków Rady; § 10 Kadencja Rady trwa 5 lat. W tym też czasie obowiązuje powyższy Statut” – <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoleczna/96-statut-rady-spolecznej> [dostęp: 11.09.2023].

abp. W. Skworca w skład Rady weszli: dr Andrzej Grajewski (historyk, politolog, dziennikarz); Ryszard Kopiec (architekt); dr Elżbieta Kortyczko (lekarz – neonatolog, Prezes Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich); mec. Tomasz Kurpas (prawnik, adwokat); Krzysztof Józef Mięka (prawnik, polityk); dr Anna Musialik-Chmiel (dziennikarka, wykładowca akademicki); Marek Staszek (przedsiębiorca, menadżer); Ilona Świerad (psycholog, pedagog, działaczka społeczna, Dama Zakonu Kawalerów Maltańskich); Piotr Uszok (samorządowiec, były prezydent Katowic); ks. Arkadiusz Wuwer, wykładowca w Wydziale Teologicznym UŚ.

Rada przyjęła odmienny sposób procedowania: odbyła siedem posiedzeń plenarnych w trybie stacjonarnym oraz dwa posiedzenia online w czasie ograniczeń pandemicznych. Mimo tych, trwających niemal dwa lata ograniczeń, członkowie Rady wielokrotnie konsultowali kwestie *ad casum* lub wyrażali stanowisko doradcze w formie telefonicznej, mailowej lub pracując w małych grupach.

Publiczny głos Rady miał formę komunikatów z jej posiedzeń plenarnych, publikowanych w wersji elektronicznej⁴¹ oraz dokumentów i stanowisk. Poruszano w nich szeroki wachlarz tematów: edukacja, nauczanie religii i etyki, ochrona życia dzieci nienarodzonych i kształtowanie mentalności „pro life”, ochrona dzieci i młodzieży przed nadużyciami seksualnymi, Instytucja Kultury „Panteon Górnośląski”, wolność akademicka (Rada jako jedyna opublikowała dokument w obronie prof. Ewy Budzyńskiej⁴²); restrukturyzacja Górnego Śląska; społeczne skutki reformy górnictwa, problemy związane z funkcjonowaniem metropolii, kwestie ekologiczne, problematyka komunikacji wewnątrz wspólnoty Kościoła i ze światem, wolontariat, pomoc charytatywna, profilaktyka instytucjonalna, parafia w świetle instrukcji „Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła”, skutki kryzysu migracyjnego, stosunek wobec wojny na Ukrainie i formy pomocy imigrantom wojennym, konsekwencje izolacji

⁴¹ Zob. np. Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolii Katowickiej, *Komunikat z zebrania Rady Społecznej przy Arcybiskupie Metropolii Katowickiej w dniu 28 stycznia 2021 r.*, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoleczna/1684-komunikat-z-zebrania-rady-spolecznej-przy-arcybiskupie> [dostęp: 2.03.2023].

⁴² „W 2018 r. prof. Ewa Budzyńska prowadziła zajęcia pt. *Międzypokoleniowe więzi w rodzinach światowych*. Dotyczyły one różnic kulturowych w rodzinach wyznawców różnych religii. Po zajęciach dotyczących rodziny w świetle nauki chrześcijańskiej grupa studentów złożyła do władz uczelni skargę na prof. Ewę Budzyńską. Nie spodobało im się m.in. nazwanie człowieka w prenatalnej fazie rozwoju dzieckiem czy pokazanie badań wykazujących negatywny wpływ opieki żłobkowej na rozwój dzieci. Studentów zbulwersowało także przedstawienie definicji małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny. Sprzeciwili się też prezentacji wyników badań pokazujących skutki pozostawiania dzieci w konkubinatach jednopłciowych. Ich protest dotyczył również krytycznego stosunku prof. Budzyńskiej do eutanazji oraz jej domniemanego antysemityzmu, który miał się objawiać w przytoczeniu dowcipu zaczerpniętego z kultury żydowskiej.

W związku ze skargą Rzecznik Dyscyplinary Uniwersytetu Śląskiego prof. Wojciech Popiołek przeprowadził postępowanie wyjaśniające. Jego efektem było skierowanie do Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i ukaranie prof. Budzyńskiej karą nagany”. W obronie prof. Budzyńskiej wielokrotnie występowali prawnicy Instytutu Ordo Iuris. Zob. np. Komisja przy Ministrze Edukacji i Nauki ponownie rozpozna sprawę prof. Ewy Budzyńskiej, <https://ordoiuris.pl/edukacja/komisja-przy-ministrze-edukacji-i-nauki-ponownie-rozpozna-sprawe-prof-ewy-budzynskiej> (dostęp: 16.06.2023).

związanej z restrykcjami pandemicznymi, konsekwencje pandemii w życiu rodzinnym, parafialnym, społecznym i kościelnym, kwestia bezpieczeństwa pracy, wspólnota wiary wobec ubóstwa materialnego i moralnego, edukacyjny i formacyjny aspekt rocznic (powstań śląskich, przyłączenia części Górnego Śląska do Polski, diecezji katowickiej, „Gościa Niedzielnego”) oraz ich wykorzystanie duszpasterskie, edukacja regionalna, kierunki rozwoju Górnego Śląska i województwa śląskiego do roku 2030, odpowiedzialność społeczna nauczycieli i wychowawców.

21 września 2020 Rada ogłosiła dokument *Głos o przyszłości Górnego Śląska*, który przybrał formę oficjalnego stanowiska Rady w kwestiach związanych z restryktoryzacją górnictwa. „Rada – jak napisano – nie rości sobie prawa do oceny czy do wskazywania jednoznacznych rozstrzygnięć o charakterze technicznym. Pragnie jedynie zwrócić uwagę na kilka ważnych kwestii, odnoszących się do zagadnień gospodarczych, społecznych i kulturowych. Jest to głos podyktowany troską i nadzieją, który nie zamierza ani odwoływać się do resentymentów, ani roszczeniowo domagać się przywilejów. Stanowisko Rady Społecznej to wołanie z Górnego Śląska o dialog i merytoryczną dyskusję nad przyszłymi losami regionu i jego mieszkańców”. W dokumencie Rada wyrażała nadzieję, że jej głos „przyczyni się do podjęcia przez odpowiednie gremia zarówno refleksji, jak i decyzji w duchu zaleceń katolickiej nauki społecznej optymalnych dla Górnego Śląska i jego mieszkańców”⁴³. To ostatnie zdanie dobrze wyraża całość zaangażowania rad społecznych biskupów katowickich w społeczną misję Kościoła w duchu apostołskiej odpowiedzialności.

Wniosek

Rady Społeczne powoływane w diecezji (archidiecezji) katowickiej wyrastały z historycznie ukształtowanego od XIX wieku i teologicznie uzasadnianego, socjologicznego profilu śląskiego Kościoła i jego społecznego duszpasterstwa. Tę tradycję twórczo – wedle posiadanych kompetencji, umiejętności i możliwości – kontynuowały.

W perspektywie ewolucji rozumienia zasad funkcjonowania wspólnoty kościelnej, jakie przynosi refleksja synodu o synodalności, należy przypuszczać, że znaczenie diecezjalnych i biskupich Rad Społecznych będzie wzrastać. Pilnym postulatem staje się jednak refleksja nad możliwymi i koniecznymi kierunkami zmian kształtu i metod funkcjonowania tego rodzaju gremiów informacyjno-doradczych.

Niewątpliwie w omawianym kontekście Górnego Śląska rola rad społecznych biskupów katowickich w przeszłości była cenna i inspirująca. Jakaś forma kontynuacji, wspólnotowego podjęcia tematyki wyzwań, jakie niosą przemiany cywilizacyjne oraz zainicjowanie systematycznej refleksji nad znaczeniem nauczania

⁴³ Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicii Katowickiej, *Głos o przyszłości Górnego Śląska*, <https://archidiecezjakatowicka.pl/o-diecezji/aktualnosci/1439-rada> [dostęp: 2.03.2023].

społecznego Kościoła we współczesnym kontekście społecznym wydają się niezbędne w aspekcie owocnej działalności pasterskiej ukierunkowanej na rozwiązania praktyczne.

Bibliografia

- XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Kościół synodalny w misji. Sprawozdanie podsumowujące pierwszą sesję 4–29 października 2023*, <https://www.synod.va/content/dam/synod/assembly/synthesis/polish/POL-Synthesis-Report.pdf> [dostęp: 12.11.2023].
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura ARZ 2285.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura VA I 1987/5646a.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura VA I-5646/87.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura VA I-5744/88.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura VA I-5745/89.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura VA I-5748/89.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, sygnatura VA i-5749/89.
- Benedykt XVI, Przesłanie papieża Benedykta XVI do biskupów polskich - II grupa (wersja wg „Przewodnika Katolickiego”), 3.12.2005, opoka.pl, [https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/bpi-pl_pk_03122005.html#:~:text=\(...\)%20Jednym%20z%20g%C5%82%C3%B3wnych](https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/bpi-pl_pk_03122005.html#:~:text=(...)%20Jednym%20z%20g%C5%82%C3%B3wnych).
- Bednorz H., *Dekret powołujący przy Kurii Diecezjalnej w Katowicach Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym*, „Wiadomości Diecezjalne” [Katowice] 3 (1982), s. 83.
- Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym w Katowicach*, e-ncyklopedia, https://silesia.edu.pl/index.php/Biskupi_Komitet_Pomocy_Uwi%C4%99zionym_i_Internowanym_w_Katowicach [dostęp: 11.02.2023].
- Caritas et Iustitia in re sociali. Przesłanie społeczne biskupów katowickich podczas stanowych pielgrzymek mężczyzn do Piekar Śląskich (1966–2016)*, red. A. Wuwer, D. Szlachta, Katowice 2017.
- Friszke A., *Porozumienie – mimo wszystko. Prymasowska Rada Społeczna w stanie wojennym*, „Więź” 11 (2004), https://www.labo-old.wiecz.pl/teksty.php?porozumienie_mimo_wszystko_prymasowska_rada_spolec&p=1 [dostęp: 15.06.2023].
- Gabryel A., *Rada społeczna przy Prymasie Polski, ks. kard. Auguste Hlondzie 1932–1939*, praca seminaryjna, Wydział Filozofii Chrześcijańskiej KUL, Lublin 1964.
- Grzegorz XVI, Encyklika *Commisum Divinitus* (1835), <https://www.papalencyclicals.net/greg16/g16commi.htm> (dostęp: 16.06.2024).
- Instytut Ordo Iuris, Komisja przy Ministrze Edukacji i Nauki ponownie rozpozna sprawę prof. Ewy Budzyńskiej, <https://ordoiuris.pl/edukacja/komisja-przy-ministrze-edukacji-i-nauki-ponownie-rozpozna-sprawe-prof-ewy-budzynskiej> (dostęp: 16.06.2023).
- Konferencja Episkopatu Polski, Rada ds. Społecznych, <https://episkopat.pl/doc/164185.Rada-ds-Spolecznych> (dostęp: 15.06.2023).
- Kamiński R., *Posługa biskupa w diecezji*, „Roczniki Teologiczne” 44,6 (1997), s. 5-22.

- Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku, stan prawny na dzień 14 marca 2022 r., zaktualizowany przekład na język polski, Città del Vaticano 1983 – Konferencja Episkopatu Polski, Warszawa 2022.
- Kołomycew A., *Rady społeczne jako instrument rozliczalności społecznej na poziomie lokalnym?* „Studia Politolologiczne” 66 (2022), s. 160-185.
- Kongregacja do spraw Biskupów, Dyrektorium dotyczące posługi duszpasterskiej Biskupów *Ecclesiae imago* (1973), w: Ench. Vat. 4, n. 2071. Tekst polski: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 403-516.
- Kuria Diecezjalna w Katowicach, „Okólnik Duszpasterski” 1 (1988)
- Kurpierz T., Neja J., *Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym*, w: *Encyklopedia Solidarności*, t. 4, <https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/22444,Biskupi-Komitet-Pomocy-Uwiezionym-i-Internowanym.html> [dostęp: 13.05.2023].
- MG, *Sprawa prof. Ewy Budzyńskiej. Pięć lat zajęło kolejnym instancjom podjęcie decyzji o odstąpieniu od kary*, <https://opoka.org.pl/News/Polska/2024/sprawa-prof-ewy-budzynskiej-piec-lat-zajelo-komisji> [dostęp: 3.03.2023].
- Paweł VI, List motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam* – ustanawiający radę świeckich i Papieską Komisję Studiów, zwaną Sprawiedliwość i Pokój (Iustitia et Pax) (1967).
- Rada Społeczna Archidiecezji Katowickiej, e-ncyklopedia, https://silesia.edu.pl/index.php/Rada_Spo%C5%82eczna_Archidiecezji_Katowickiej [dostęp: 22.05.2023].
- Rada Społeczna metropolity katowickiego podsumowała działania, <https://katowice.gosc.pl/doc/8120863.Archidiecezja-Rada-Spoleczna-metropolity-katowickiego> [dostęp: 11.03.2023].
- Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim, *Głos o przyszłości Górnego Śląska*, <https://archidiecezjakatowicka.pl/o-diecezji/aktualnosci/1439-rada> [dostęp: 2.03.2023].
- Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim, *Głos z Górnego Śląska*, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/97-glos-z-gornego-slaska> [dostęp: 11.03.2023].
- Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim, Komunikat z zebrania Rady Społecznej przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim w dniu 28 stycznia 2021 r., <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/1684-komunikat-z-zebrania-rady-spoecznej-przy-arcybiskupie> [dostęp: 2.03.2023].
- Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim, *O przebudowę Górnego Śląska*, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/1827-o-przebudowe-gornego-slaska> [dostęp: 11.03.2023].
- Rada Społeczna przy Arcybiskupie Metropolicie Katowickim, *Wyzwania rozwoju samorządności obywatelskiej – projekt dokumentu społecznego z 16 grudnia 2017 (niepublikowany)*, *Archiwum Rady*.
- Rada Społeczna. Statut Rady Społecznej, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/96-statut-rady-spoecznej> [dostęp: 11.09.2023].
- Rada Społeczna. Statut Rady Społecznej, <https://www.archidiecezjakatowicka.pl/93-rady/rada-spoeczna/99-statut-rady-spoecznej> [dostęp: 11.03.2023].

- Siwek S., *Prymasowska Rada Społeczna ks. kard. Józefa Glempa, Prymasa Polski 1981–1990. Przebieg prac, dokumenty z lat 1981-1990*, Warszawa–Ząbki 2016 (Biblioteka Tygodnika Rolników „Obserwator” 6).
- Siwiec A., *Agrarna myśl społeczna w pracach Rady Społecznej przy Prymasie Polski*, „Roczniki Nauk Społecznych” 16-17,1 (1988-1989), s. 117-191.
- Sobańska B., Sobański A., *Biskupi Komitet Pomocy Uwięzionym i Internowanym*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 22 (1989), s. 51-54.
- Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (1965).
- Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes* (1965).
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (1964).
- Sobór Watykański II, Konstytucja o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (1965).
- Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002.
- Strzeszewski C., Piwowarczyk J., *Rada Społeczna przy Prymasie Polski 1932–1939*, „Chrześcijanin w Świecie” 85,1 (1980), s. 48-57.
- Synod Diecezji Katowickiej, *Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej*, Katowice 2012.
- Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, *Kierunek śląskie 3.0. Program Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030. Inicjatywa strategiczna*, <https://www.slaskie.pl/download/content/27579> [dostęp: 2.10.2023].
- Wuwer A., *Deo et Patriae. Patriotyzm w przepowiadaniu homilijnym biskupów katowickich (1989-2019)*, Katowice 2020.
- Διδαχή, *Didache*, tłum. K. Mańka, https://luteranie.konfesyjni.pl/images/Czytelnia/Didache_2014_06_30.pdf [dostęp: 12.09.2023].

Słowa kluczowe: katolicka nauka społeczna, diecezja katowicka, apostołat świeckich, biskupi katowicki, rady społeczne

Keywords: catholic social teaching, diocese of Katowice, apostolate of the laity, bishops of Katowice, social councils